

Ο Ν Ο Υ Μ Α Σ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ - ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ένας λαός υφώνεται ή μα δείξη πώς δε φοβάται την αλήθεια. — ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυσικούς της κανόνες. ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Ε΄

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 16 ΤΟΥ ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1907

ΓΡΑΦΕΙΑ : ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΑ ΑΡΙΘΜ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 274

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΙΔΑΣ. Τι είναι το γλωσσικό ζήτημα.
ΠΕΤΡΟΣ ΒΑΣΙΛΙΚΟΣ. Ανάστροφες (τέλος).
ΑΡΓΥΡΗΣ ΕΦΤΑΔΙΩΤΗΣ. Τα καλά του χωριού.
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ. Ιστορίες φοβέρες.
" " " " Οί "Αλυσίδες (δράμα).
ΗΛΙΑΣ ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΔΗΣ. Η "Διάπλαση" και τα Ρωμιοπούλα.
ΕΛΙΣΑΙΟΣ ΓΙΑΝΙΔΗΣ. Ο "Μικρομέγας" του Βολταίρου (συνέχεια).
ΠΟΙΗΜΑΤΑ. Σωτήρης Σκίπης.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ — Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ. — Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ — ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

ΑΣΤΕΙΕΣ ΦΟΒΕΡΕΣ

Την περασμένη Παρασκευή τη νύχτα — μπορεί και τα μεσάνυχτα — ρήχτηκε στο κουτάκι του γραφείου μας το ακόλουθο τρομαχτικό γράμμα, κλεισμένο σε φάκελλο άσπρο που αντί πανώγραμμα είχε τα ψηφία I. X.

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΝ ΚΟΜΗΤΑΤΟΝ

Ο ΜΑΥΡΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΛΕΤΟΣ.

Πρός τον Διευθυντήν της ένταυθα έκδομένης εφημερίδος «Νουμάς».

Αν και ή προσωπικότης σας δεν είναι τοιαύτη ώστε να επιτρέπη όπως το Ημέτερον Κομητάτον έλθη εις άπ' εθείας διαπραγματεύσεις προς Υμάς, εν ιούτοις έπειδή, κατά τας άναμφισβητήτου κύρους πληροφορίας Ημών, Σεις ό μόνος ένταυθα συγκεντρών την δύναμιν των τε προσώπων και των ισχυρών κεφαλαίων — ή πατριώτων, άν και ούχι ό λιγώτερον γνωστή του σκοπού των, διά την ούσαν όμως άδιάφορος — τυγχάνεται (Σημ. του «Νουμά»). Δικό τους το ΑΙ του τυγχάνεται) της εξαιρετικής ταύτης προτιμήσεως.

Λοιπόν!

Τό ως άνω Κομητάτον εν τη τελευταία αυτού συνεδρία, λαβόν ύπ' όψει, τας άνυπολογίστους Έθνικας ζημίας, ως επιφέρει ό άργυρώνητος «Νουμάς» και καθ' όλου εις τό έθνος, ιδιαιτέρως όμως εις την εύάλωτον άτυχή Νεολαίαν της Πατρίδος, δηλητηριαζομένην εβδομαδιαίως διά των έθνοκτόνων, εγκληματικών, τό Μίσος προς την γλυκείαν Πατρίδα έμφυσόντων (άλλη άνορθογραφία I), την άμφιβολίαν προς την Ίσχύ, τό Μεγαλείον και τό Μέλλον της Μεγάλης Ημών Πατρίδος έμπνούντων δημοσιευμάτων.

ΑΠΕΦΑΣΙΣΕΝ

Όπως πάση θυσία Έλληνική τε και ήθική καταπνίξη την Λερναίαν Ύδραν, την κατεργαζομένην τά Όλέθρια.

ΕΨΗΦΙΣΕΝ πρό παντός τόν ΘΑΝΑΤΟΝ ΥΜΩΝ (μπρρρρ I....) δι' ήν περίπτωσιν έντός επτά εβδωμάδων από της ημέρας της άποφάσεως δεν ήθέλετε διακόψει πύσαν σχέσιν μετά της «Έκδόσεως»,

της σήμερον ύφ' Υμών δάθεν διευθυνόμενης εφημερίδος ό «Νουμάς».

(Σημ. Νουμά. Τα άποσιωπητικά δικά τους για να μάς τρομάξουν περισσότερο.....).

ΠΑΤΡΙΩΤΙΚΟΝ ΚΟΜΗΤΑΤΟΝ
Ο ΜΑΥΡΟΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΣ ΛΕΤΟΣ.

Α δεν πρόκειται για καμιά φιλική φάρσα, γιατί τό φοβούμαστε κι αυτό, ή για καμιά άκρο-μεσοτελο-στιχίδα του κ. Πολ. Δημητρακόπουλου, να τί έχουμε ναπανθήσουμε στο τρομαχτικό αυτό γράμμα.

α) Χαρήκαμε που τό Κομητάτο τους αντί ναν τό βγάλουσε Μιλτιάδη ή Ευρυβιάδη, τό βγάλανε «Μαύρο Βυζαντινό άετό» και δείξανε έτσι πως οι πατριώτες (γιατί πατριώτες θέναι και λόγου τους) μαζί με τό Μαραθώνα άρχινήσανε να λογαριάζουσι και τό Βυζάντιο.

β) Τα ισχυρά κεφάλαια που συγκεντρώνει ό «Νουμάς» είμαστε πρόθυμοι ναν τους τα παραδώσουμε ναν τα ζοδιάσουμε για τους πατριωτικούς σκοπούς τους, όποια ώρα μάς τα ζητήσουσι.

γ) Άφού τό Κομητάτο τους έγινε για να σκοτώνει, όσο νάρθει ή σειρά μας, έχει να σκοτώσει τόσους άλλους, όχι Βουργάρους, μά πατριώτες σαν και την άφεντιά τους που ρεζιλίουσι την πατρίδα με τά τέττα τους καμώματα.

δ) Ο «Νουμάς» όχι ύστερ' από εφτά, μά ούτε ύστερα από έκατό εφτά βδομάδες δε θα πάψει να βγαίνει, ώστε ό,τι έχουμε να κάμουν, ως κοπιάσουσε ναν τό κάμουν από τώρα, για να μη χάνουν τον πολύτιμο καιρό τους περιμένοντας να περάσουν οι εφτά βδομάδες.

και ε) Όποιος φοβείται να σκοτώσει, μπορεί να μη βάζει τόνομά του, άμα είναι άναντρος, για να μην έχει μπελλάδες με την Εισαγγελία, μά όποιος βρίζει γράφοντας άνωμουα σε άλλους αή προσωπικότης σας είναι τοιαύτη ώστε δεν μάς επιτρέπει να έλθωμεν εις άπ' εθείας διαπραγματεύσεις προς Υμάς, όποιος γράφει τέττα βαριά λόγια και δεν τά ύπογράφει, δεν είναι μονάχα άναντρος είναι και άτιμος.

Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΓΛΩΣΣΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ

Οί Έλληνες οι καλλίτεροι, οι πίο ζουμεροί οι πίο ζωντανόι είναι όλοι τους δημοτικιστές, ή είναι έτοιμοι να δεχτούνε τη δημοτική. Τι πάει να πη αυτό; Μήπως τό ζήτημα τό γλωσσικό δεν είναι μόνο γλωσσικό;

Με τό να πληθαίνουσι κάθε ώρα οι δημοτικιστές μήπως σημαίνει πως σιγά σιγά αλλάζει τό μυαλό των Έλλήνων κι αρχίζει κι νοιώθε πράματα που δεν τά έννοιωθε πριν;

Τί γίνεται;

Οί Έλληνες μέρα με την ήμέρα γίνονται πραγματικώτεροι, πιο σύμφωνοι με τον έαυτό τους τον άληθινό τον τωρινό. Ξεπετιούνται και ξελευτερόνουνται από μερικές βαρείες σκλαδιές, από σιδερένιες φορεσιές που τους κάθισε ό φιλελλητισμός των ξένων, ή άρχαιομανία των γραμματισμένων, κι ό βυζαντινισμός των Φαναριωτών — λαϊκών και παπάδων.

Οί Φιλέλληνες και οι γραμματισμένοι μάς είπαν πως είμαστε Περικλήδες, Θεμιστοκλήδες, Σωκράτηδες, Άριστοτέληδες και Σοφοκλήδες. Μάς μασκάρησαν με κρήνη και περικεφαλιές, με δόρατα, σανταλα, χιτώνες θώρακες — όλα χαρτίνα και ζύλινα, χρυσωμένα με χρυσόχαρτα κολλημένα. — Άπό την άλλη μεριά ή παράδοση κ' οι Φαναριώτες ενεργούσαν. Αύτοί πάλι έλεγαν «Θα πάρουμε την Πόλη», «ό μαρμαρωμένος Βασιλιάς κ' ή κόκκινη μηλιά», αή «Αγία Σοφία» τό βυζαντινό κράτος — ή Μεγάλη Ίδέα.

Οί Φιλέλληνες κ' οι γραμματισμένοι Ρωμιοί έπλασαν και την αντίληψη της μικρής Ελλάδας, ει κείνην που έχουν οι Έλλαδικοί σήμερα, τοποθέτησαν την τωρινή Ελλάδα επάνω στην κλασική Ελλάδα και είπαν «Τά σύνορά της θα είναι και σύνορά σας, για να είναι ή εικόνα σας πανομοιότυπη». Η βυζαντινή παράδοση πάλι, έφτιαξε τη φαντασία μιας πολύ μεγάλης Ελλάδας με κέντρο την Πόλη — ξαναδημιούργησε κι άνάσθησε τη βυζαντινή αυτοκρατορία στα κεφάλια των Έλλήνων.

Όλ' αυτά πέφτουσε τώρα, γερμίζουνται. Με την έλευσιότητα του Έλληνικού κράτους που μάς έκαμε κορόιδο, χάσαμε την πίστη μας σ' αυτά που μάς έλεγαν οι Φιλέλληνες, οι Γραμματισμένοι και οι Φαναριώτες, και μαζί χάσαμε σκεδόν και την πίστη στον έαυτό μας, στη δύναμη της φυλής μας. Αυτό τό τελευταίο είναι κακό μεγάλο, μά είναι ή φυσική αντίδραση. Πρέπει να περάση.

Και τώρα καθένας αγάλι αγάλι ξεπνξ και λέει: «Όσα μάς είπαν είναι λοιπόν ψευτιές, θέλουμε μάς αλήθεια. Οί Φιλέλληνες, οι Δασκαλογραμματισμένοι, και οι Φαναριώτες είπαν ψέματα στους γονιούς μας και επειδή είταν απλοϊκοί άνθρωποι, τους έπίστεψαν. Μά μάς πιά δε θέλουμε να γελιούμαστε. Πού είναι ή αλήθεια; Δεν είμαστε Περικλήδες, Σοφοκλήδες και Σωκράτηδες, κάτω οι χαρτινες περικεφαλιές και τά ζύλινα δόρατα. Αύτά είναι ψευτιές. Δε θα πάρουμε την Πόλη, πέθανε ό μαρμαρωμένος Βασιλιάς. Μεις είμαστε μικροί, άνάξι, τιποτένοι [ύπερβολή]. Έλα, ως πιάσουμε να δούμε τί έχουμε και δεν έχουμε. Η αρχαία γλώσσα δεν ύπάρχει, είναι ψέμα. Τό σχολείο που μάς μαθαίνει πως ύπάρχει, λέει ψέματα. Έπειτα τό σχολείο όλο θεωρίες μάς διδάχνει, ενώ μετς θέλουμε πραγματικότητες, θετικά, πραχτικά πράματα. Να κάνουμε πρέπει σχολεία πραχτικά, έμπορικά, επαγγελματικά που δε θα μάς μαθίνουσι άχρηστες γνώ-

σες. Ούτε καιρό γι' αυτές έχουμε, ούτε όρεξη. Ο κόπος μας ως πάει άλλο. Γλώσσα θα μεταχειριζόμαστε αυτή που έχουμε και μιλούμε. Αυτή μας σώνει, άλλη δε χρειαζόμαστε. "Ο,τι κι αν θέλουμε να πούμε, μ' αυτή θα το λέμε. "Οποιος λέει πως μ'α χρειαζεται άλλη γλώσσα καλλίτερη, λέει ψέματα. Το κράτος δε θα προκόψει με τα σκολειά και τάρχαϊα γράμματα. Με το να λέμε και να ζαναλέμε πως ο Περικλής είταν παπούλης μας και πως είτανε μεγάλος άνθρωπος, δεν πάει να πη πως και μεις είμαστε ή γινήκαμε μεγάλοι. Το κράτος θέλει στρατό και στόλο. Τ'άλλα όλα είναι κουρουφέζαλα. Ναι, ή Μεγάλη Ίδέα είναι φαντασία και γι' αυτό έπεσε στην ύπόληψή μας, αλλά βέβαια μένει ή προγματικότητα ότι πολλά ελληνικά χώματα είναι σκλαβωμένα στον Τούρκο και πρέπει να ξεσκλαβωθούν και να ενωθούν με τη μικρή Ελλάδα. Γιατί ούτε ή κλασική Ελλάδα με τα κλασικά της σύνορα (που τα φύλαγε σαν Κέρβερος ο στενόμουκλος Δημοστένης) είναι κανένα πρότυπο για τη σημερινή Ελλάδα, ούτε πάλε ή απέραντη βυζαντινή αυτοκρατορία με τα ανκρίθματα έθνη της μπορεί να γίνει παράδειγμα για μια τωρινή Ελλάδα. Η δική μας ή τωρινή Ελλάδα θέλει σύνορα εκεί που τελειώνει ή ελληνική φυλή. Για να φτειαιτή ή Ελλάδα αυτή χρειαζεται να δουλέψουμε. Η έλευτερία δεν πέφτει από τον ούρανο σαν το μάνα. Τι περιμένουμε; Από τώρα πρέπει ν' αρχίσουμε να δουλεύουμε, δούλοι κ' έλευτεροι, για να ενωθ ή φυλή μας σ' ένα κράτος. Μα και οι νόμοι και τα συστήματα που μ'ας φόρτωσαν έμας τους Έλλαδίτες, οι πρώτοι και οι κατοπινοί μας νομοθέτες — νομοθέτες θεότυφλοι — είναι στραβά κι άναποδα. Σύντριψαν την αυτοδιοίκηση που υπαρχε χιλιάδες χρόνια και μ'ας έντυσαν με ρούχα που δέ μ'ας έρχονται. Για, ως άνοιζουμε τα μάτια μας να δούμε. Όταν ήρθαν και μ'ας πλάκωσαν οι βυκαρέζικοι κι άλλοι νόμοι, τί είχαμε; Είχαμε κοινότητες και τοπική αυτοδιοίκηση. "Ας δοκιμάσουμε, τώρα που άνοιξαμε τα μάτια μας να ξαναφτειάσουμε κείνο που έτσι αστόχαστα κλωτσοπατήσαμε τότε. "Ας άφήσουμε να ξαναφτερώσουν μονάχες τους οι κοινότητες..."

Και έτσι και σ'όλα τ'άλλα. Η γλωσσική άλλαγή φέρνει κι άλλα κρυφά κουσούρια — χρυσά κι άτιμητα κουσούρια — σ' όποιον την παθαίνει. Η δημοτική γλώσσα είναι μιάν άρρώστια — χρυσή και άξιαγάπητη άρρώστια — που δεν έρχεται μονάχη, παρά φέρνει μαζί της χίλια άλλα κακά, τέρνει σωρούς κι άρμαθίες τις ίδιες, τις αντίληψες, τα φώτα, τις σκέψεις, τα αισθήματα — κινούργια, δροσερά, άνοιξιάτικα και τί έμορφα! Τέτοια είναι που μόνο να τα συγκρίνεις με τους σωρούς και τους μεγαλόπρεπους όγκους της άρχαιοπρεπείας των περασμένων γενεών, άμέσως διαγνώνεις πως τούτα είναι ψόφια, ενώ τα σημερινά είναι ζωντανά. Και αν θέλει ρώτη

μα τί είναι καλλίτερο απ' τα δύο, ή ζωή για ή νέκρα, ως βρεθή κανείς να πη πως καλλίτερα έχει τη νέκρα, την άρχαιοπρεπτη, κι ως έρθει εδώ μπροστά μου να το μολογήσει — να τον όνομάσω ετύς και ή συχα ήσυχα «Ψοφίμ!»

Νά πως το γλωσσικό ζήτημα δεν είναι ξερά ξερά γλωσσικό ζήτημα, παρά είναι κοινωνικό ζήτημα.

Πιστεύω πως οι άνθρωποι που θα πρωτοστατήσουν στο έθνος μας, σε τούτη τη γενιά — δηλαδή στη γενιά που φύτρωσε ύστερα από το 97 — θα είναι όλοι ή δημοτικιστές δηλωμένοι, ή έτοιμοι για να δεχτούν τη ζωντανή, τη δημοτική γλώσσα.

26 του Νοέμβρη 1907.

ΙΔΑΣ

ΑΠΟ ΠΑΛΙΑ ΣΕΡΤΑΡΙΑ

ΤΗ ΚΛΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Σαν άρχισα να πρωτομελετώ τη ζωή του χωριού, και να πρωτοθαμάζω τους θησαυρούς του, είπα: "Ανόητοι έμεις οι ρωμοί. Τόσα καλά νάχουμε στους κάμπους και στα βουνά μας, και να μην ταξιδεύουμε κάθε λίγο να τα χαρούμε κι από κοντά. Δίχως άλλο να την κάμω εγώ την άρχή."

Και παίρνω μουλάρι με καλόν άγωγιάτη και ξεκινώ κατά το νοστιμώτερο το χωριό, ως τέσσερις ώρες δρόμο από τη χώρα.

Άληθινό ποίημα οι τέσσερις εκείνες ώρες. Οι λόγγοι με τα τρυφερόκλινα δοντριά και με τις άστειρεντες ρεματιές κάτω στο βάθος, τάσώπασα τα πουλιά, τα κοπάδια γύρω στα όρη με τα κουδούνια, τα χωριατόπουλα κ' οι χωριατοπούλες που δουλεύανε όπου έβλεπες χωράφι κι άμπέλι, κατόπι πάλε τήγρια τα δάση με τα βαριοστέναχτα πέφκα, όλ' αυτά σε μαγεύανε, σε λωλαίνανε σ' έκαμναν και ζητούσες Νεράιδες, Αρνάδες, όλες τις θεότητες του παλιού και του νέου κόσμου, και με την άλήθεια τις έβλεπες, τόσο φλογώνουνταν ή φαντασία με τις άπάρθενες εκείνες φυσικές όμορφιές.

"Υστερ" από τέτοιο ψυχικό πανηγύρι, την ώρα δεν έβλεπα να μπώ και στο βλογημένο το χωριό, να βρω την άπλοότητα, την καταδεξιά, την καιωσένη, τις χίλιες άρετές που άνθοβολούνε στα χωριά, να πάω στον Προεστό να μου άνοίξη την άγκαλιά του και να με πάρη στάρχοντικό του, να μου στρώση τα καλλίτερα του τραπέζια, να μου φέρη τα πιο σπάνια φαγώσιμα και γινκά, να μου άνοίξη το πιο παλιό του κρασί, ως και τα παιχνίδια να μου φέρη το βράδυ,

έπειτα να στολιστούν κ' οι κοπέλλες και να στήσουν χορό μαζί με τους καλούς τους, — τάνιστορούγα όλα αυτά και πήγαινα να μεθήσω από τη χαρά μου, που ετύχησα τέλος νάρθω και ναπολάψω τέτοια καλά στην πατρίδα τους μέσα, ζωντανά σαν τα ψάρια στη θάλασσα, κι όχι πλαστά και ζουγραφιστά καθώς τα βλέπουμε στα δηγήματα μέσα.

Κι άπάνω σ' αυτά τα όνειριάματα, φτάνουμε στο χωριό την άκρη και μπαίνουμε μέσα, ώρα μεσημέρι.

Είτον Άπρίλης μήνας, κ' έβρεξε, λέει, πολύ βαριά τις προάλλες.

Έβλεπα πως έβρεξε δυνατά. Το πετάμι που χωρίζει σε διό το χωριό είτανε θολό και μεγάλο. Κατά το μέρος μάλιστα ποδύρεπε να περάσω είτον τόσο ξαπλωμένα τα νερά, που καταντούσε πιά λίμνη. Άλήθεια πως είχε γιοφύρι παρακάτω, μα έμεις από γιοφύρι άνάγκη δεν είχαμε. Βλέπεις, ρηχά τα νερά. "Ετσι μ'ας είπανε μερικές χώριανές που στεκότανε στις πόρτες τους, και μ'ας κοιτάζανε, μια βλέπονταν ανάμεσά τους σαν παράξενα. Θάλεγα μ'α ριόλι κι α, μόνο που το γνώριζα από τις περιγραφές που διάβασι πως μαριολιές στα χωριά με τους ξένους δεν έχει, εκεί άλλο από φιλοξενία δεν ξέρουν. Κεντώ λοιπόν το μουλάρι, κ' ίσια μέσα στο νερό. Ο άγωγιάτης μου, άνάγκη να μπή στο νερό δεν είχε αυτός, οκάλωσε από κεί κι έρχα στο πλάγι και πέρασε, και πρι να διαβή εγώ από το μισό το μουλάρι, οίτις στεκότανε από την άλλη μεριά και με πρόσμενε. "Άξαφνα όμως σταματάει το μουλάρι, και δε θέλει να πήη μπρός.

Του δίνω μια με τη βέργα, μα το ζώ, φρονιμώτερο από μένα, γυρίζει σιγά σιγά και κάμνει να κόψη βόλτα. Άρχινούνε τότε γέλοια και φωνές μέσα στη γετονιά. Σά να με τρώμαζαν αυτές οι φωνές. Σύνεχρονα νοιάθω και πως γυρίζοντας το μουλάρι δεν πατούσε στη γη, παρά κολυμπούσε!

Φρόνιμο μουλοράκι μου! "Υστερ" από τις βεργιές ποδύραγες, δεν άλλαζες γνώμη παρά πήγες κατά το νερό σου κεφάλι και με γλύτωσες, αν όχι από πνίξιμο, δίχως άλλο από παράκαιρο λουτρό κι από πούντα.

Κι ο άγωγιάτης; Πήδηξε ο δύστηνος μες στο νερό, κ' ήρθε κι αυτός κολυμπώντας να με γλυτώση. Τότες δά σκάσανε στα γέλοια οι άθώες μου οι χωριατοπούλες!

Μ' έβγαλε δέξω το μουλοράκι και στάθηκε στον

ΑΝΤΑΡΤΗΣ*

(άπόσπασμα)

Ο γιατρός του τάγματος, κοντόχοντρος, μισόκοπος άντρας, παρουσιάσθηκε άξαφνα κ' έκοψε τη συνέχεια του λοχαγού.

"Έλα, γιατρέ" του φώναξε, άνασηκωνόμενος με προσδοκία ο τελευταίος, αμ'α φέρνεις τίποτα χαμπέρια;

"Τί να σ'ας φέρω!" άπάντησε σαν άδιάφορα ο γιατρός.

"Ο ταγματάρχης μας τί λέει; Έμαθε τίποτα; Άκού που πολεμάνε;"

"Ένα σούφρωμα των χειλιών, που παρχμόρφωσε

σε εψη έσθου το μαυροειδρό, άπλυτο κι άχτένιστο πρόσωπο του γιατρού, έδωσε την άπάντηση.

"Κ' οι λαθωμένοι σου τί κάνουν;" έξακολούθησε ο Βουλοδής με χαμόγελο.

"Μου σώθηκε το ρετσίνολαδο και το κινίνο. Οι μισοί μόρχουνται γι' έρωστοι. Άλλου πονεί ή κοιλις, άλλος έχει θερμη", άπάντησε ο γιατρός με κάποια άγανάκτηση.

Ο Βουλοδής κούνησε το κεφάλι.

"Κι αυτοί τί να σου κάμουν!" είπε, ρίχνοντας ματιά στον Παύλο.

"Η άγρόπνια κ' ή ξερή γαλέτα. Σίδερα, γιατρέ, δεν είναι. Τρείς μέρες στα προχώματα, χωρίς ναλλάζουν. Ηθελα νάξερα τί κάνει πίσω τόσο άσκέρι;"

"Μά νάτανε νησιώτες κάνε!" έξακολούθησε ο γιατρός, άγανακτώντας πάντα. "Σε Ρουμελιώτες δεν άπάντηχε κανείς τέτοια δειλία..."

Νίχ βυοβροντία άκούσθη απόμακρα: ο γιατρός, που ως τώρα έστεκε όρθιος, ο μισός έξω από τον προμαχώνα του λοχαγού, έσκυψε να χωθ ήλος μέσα.

"Πέστε τα με τον ξάδερφό μου έδώ ήρθε κι αυτός από την ξενιτιά να πολεμήση. Έγώ πάω μια στιγμή άπάνω, να ιδώ τί γίνεται", είπε κ' έσηκώθη

ο λοχαγός. "Θά πώ του σιτιστή, Παύλο, να σου δάση φουσκία", έπρόσθεσε και βγήκε απ' τον κρυψώνα του.

Μά δεν έπρόφτασε να κάμη πολλά βήματα, όταν ένας έφεδρος άνθυπολοχαγός τον έσταμάτησε.

"Νά, αυτός μου κάνει τις βυοβροντιές", είπε ο Βουλοδής, γυρίζοντας στον Παύλο.

ΑΚύριε λοχαγέ, τον διέκοψε, γοργανασιώνοντας ο νεαρός άξιωματικός του, φοβόμαι οι Τούρκοι θά μ'α υπερφαλαγγίσουν το άριστερό μας. "Ετσιχκατάλαβα από τη διεύθυνση των πυρών τους γι' αυτό διάταξα προς αυτό το μέρος συχνές βυοβροντιές. Πρέπει να ένισχυθ ή το άριστερό μας κ' ένα τμήμα να καταλάβη ένα προκεχωρημένο εκεί σημείο."

"Με τί να ένισχυθ ή το άριστερό μας και το δεξί μας και που να βρεθ ή το τμήμα, παιδί μου; Άπ' το βράχο να το κόψουμε;" Έλεκ, πάμε μαζί στον ταγματάρχη, άπάντησε ήρεμα ο λοχαγός.

"Έμεις παγαίνουμε!" πετάχθηκε ο Παύλος κ' έσηκώθη.

"Πόσο είσαστε;" έρώτησε ο άνθυπολοχαγός.

"Δεκάξη."

Ο Βουλοδής ψωμογέλασε.

"Στάσου να πάρης πρώτα τα φουσκία", είπε

* Κοίταξε φύλλα 272 και 273.